

POLISI IAITH GYMRAEG CYNGOR GWYNEDD 2016

RHAGAIR

Cyhoeddir y Polisi Iaith hwn yn unol â blaenoriaethau Cyngor Gwynedd a'r gofynion a osodir ar y Cyngor dan Safonau'r Gymraeg, Adran 4 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Diben y polisi yw nodi sut y bydd y Cyngor a'i weithwyr yn mynd ati i gynllunio a darparu er mwyn sicrhau bod pob gwasanaeth yn ateb angen y boblogaeth leol o safbwynt ieithyddol. Bydd hefyd yn sicrhau cydymffurfiaeth y Cyngor â'r Safonau Iaith.

NOD AC AMCANION SYLFAENOL:

Mae hybu'r defnydd o'r Gymraeg yn un o amcanion gwella Cyngor Gwynedd, gyda Chynllun Strategol y Cyngor yn datgan mai'r nod yw gweld:

“Pobl Gwynedd yn manteisio ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gymuned, y gweithle, ac wrth gyrchu gwasanaethau cyhoeddus.

...a...

Gwasanaethau'r Cyngor yn hyrwyddo'r Gymraeg ymysg trigolion, a thrigolion yn manteisio ar y cyfleoedd hynny i ddefnyddio'r Gymraeg.”

Yn ychwanegol at hyn, ceisir trwy'r polisi hwn sicrhau:

- Bod y Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor sylfaenol a nodir ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, sef y dylid trin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal, gan roi'r un statws a dilysrwydd i'r ddwy iaith.
- Bod posib i holl drigolion y sir ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, ac y cymerir camau pendant i sicrhau bod dewis iaith y defnyddiwr yn cael ei nodi a'i barchu bob amser.
- Y rhoir cyfrifoldeb ar **holl** Swyddogion ac Aelodau'r Cyngor i hyrwyddo'r Gymraeg ym mhob rhan o'u gwaith.
- Bod y Cyngor drwy ei ymrwymiad i Strategaeth Iaith Gwynedd, ar y cyd â hunaniaith, Menter Iaith Gwynedd, yn ymdrechu i hybu'r iaith a chynyddu cyfleoedd i bobl Gwynedd ddefnyddio'r Gymraeg. Y nod tymor hir yw cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y sir.

- Yr anogir pob corff allanol i gyfathrebu gyda'r Cyngor drwy gyfrwng y Gymraeg neu yn ddwyieithog.
- Bod disgwyl i unrhyw gyrff neu fusnesau allanol sy'n darparu gwasanaethau ar ran y Cyngor wneud hynny yn unol â'r Safonau a osodir ar y Cyngor ei hun. Bydd disgwyliadau clir yn cael eu gosod mewn cytundebau gwasanaeth a threfniadau monitro priodol yn cael eu sefydlu a'u dilyn.
- Mae'r Gymraeg yn elfen o Fframwaith Gwella Cydraddoldeb Cymru, sef teclyn a ddatblygwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i hwyluso'r cyswllt rhwng anghenion cydraddoldeb a'r iaith Gymraeg a strwythurau Rhaglen Wella Cymru. Mae Cyngor Gwynedd wedi ymrwymo i'r Fframwaith ac i'r nod o brif-ffrydio'r iaith Gymraeg drwy ei holl waith a'i weithdrefnau.

SAFONAU'R GYMRAEG YNG NGWAITH Y CYNGOR

CYFLENWI GWASANAETHAU

Mae'r adran hon yn ymwneud â'r modd y bydd y Cyngor yn cyfarch rhai o'r Safonau Cyflenwi Gwasanaethau ac yn sicrhau bod cyfathrebu dwyieithog effeithiol gyda'r cyhoedd.

1. Gohebiaeth ysgrifenedig

- 1.1 Mae rhyddid i unrhyw aelod o'r cyhoedd ohebu â'r Cyngor yn y Gymraeg neu Saesneg, ac atebir pob gohebiaeth bersonol yn yr iaith y mae'n cael ei hanfon trwy lythyr neu e-bost.
- 1.2 Bydd llythyrau, ym mha iaith bynnag y bônt, yn cael eu hateb yn unol â'r targedau ateb llythyrau corfforaethol, sef cydnabyddiaeth o leiaf o fewn 7 diwrnod gwaith ac ateb llawn o fewn 15 diwrnod gwaith.
- 1.3 Ar ôl siarad wyneb yn wyneb neu dros y ffôn, bydd unrhyw ohebiaeth ysgrifenedig ddilynol yn parhau yn yr un iaith â'r cyfathrebiad cyntaf, neu yn yr iaith a ddewiswyd gan y defnyddiwr.
- 1.4 Pan fo swyddog o'r Cyngor yn cychwyn gohebiaeth ag unrhyw unigolyn, cymdeithas neu gwmni ar ffurf llythyr safonol neu electronig, yna dylid ysgrifennu'r ohebiaeth honno yn ddwyieithog. Gellir ysgrifennu yn Gymraeg yn unig os yw'r swyddog yn gwybod i sicrwydd bod y derbynnnydd yn gallu'r Gymraeg.
- 1.5 Dylid gohebu gydag unrhyw gyrff cyhoeddus a rhai wedi eu datganoli yng Nghymru yn y Gymraeg yn unig. Os bydd corff arall sydd hefyd yn ddarostyngedig i'r Safonau Iaith (yn enwedig felly awdurdodau lleol eraill a Llywodraeth Cymru) yn anfon gohebiaeth uniaith Saesneg, dylai swyddogion ofyn am gopi Gymraeg o'r ohebiaeth cyn ymateb i'r corff yn Gymraeg. Os na dderbynnir gohebiaeth Gymraeg wedi gwneud cais amdano, dylid ymateb i'r ohebiaeth yn Gymraeg a rhoi gwybod i'r Uned Hyrwyddo Iaith.

- 1.6 Dylid sicrhau cywirdeb unrhyw ohebiaeth sy'n cael ei hanfon. Anogir holl staff y Cyngor i ddefnyddio rhyngwyneb Cymraeg Windows a CySill ac i ddilyn canllawiau Cymraeg Clir.

2. Cyfathrebu dros y ffôn

- 2.1 Bydd modd i unrhyw aelod o'r cyhoedd gael gwasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg wrth gysylltu dros y ffôn.
- 2.2 Bydd pob aelod o staff rheng flaen a phob system ateb electronig awtomatig – a hynny yn y Pencadlys, y swyddfeydd rhanbarth a manau cyhoeddus eraill y Cyngor - yn ateb galwadau ffôn yn ddwyieithog (yn y Gymraeg yn gyntaf ac yna yn y Saesneg) ac mewn ffordd groesawgar.
- 2.3 Bydd mwyafrif helaeth staff y Cyngor sy'n derbyn galwadau ffôn uniongyrchol gan y cyhoedd yn gallu ymdrin â'r galwadau yn y Gymraeg. Os bydd y sawl sy'n galw yn siarad Cymraeg ond nad yw'r swyddog sy'n ateb yn gallu siarad Cymraeg yn ddigon rhugl i ymdrin â'r mater, dylai'r swyddog egluro hynny a chynnig trosglwyddo'r alwad i aelod arall o staff fydd yn gallu ymdrin â'r mater yn llawn yn newis iaith y galwr. Mewn achosion lle bo'r swyddog sy'n ateb galwad yn ddysgwyr(aig), anogir y swyddog i ddefnyddio ac ymarfer ei G/Chymraeg hyd eithaf ei (g)allu.
- 2.4 Bydd negeseuon ar holl beiriannau ateb y Cyngor yn ddwyieithog, gyda'r neges Gymraeg i'w chlywed gyntaf.

3. Cyfarfodydd

- 3.1 Bydd y Cyngor yn sicrhau bod pob cyfarfod a drefnir ganddynt yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg. Trefnir cyfieithu ar y pryd lle bo'n addas er mwyn hwyluso hyn.
- 3.2 Rhaid gwneud yn siŵr bod unrhyw un a gaiff eu gwahodd i gyfarfod yn y Cyngor yn ymwybodol bod cyfarfodydd mewnol y Cyngor yn cael eu cynnal drwy gyfrwng y Gymraeg. Dylid rhoi cyfle iddynt nodi a ydynt yn dymuno cyfrannu drwy gyfrwng y Gymraeg neu Saesneg a dyletswydd swyddogion y Cyngor fydd sicrhau bod gwasanaeth cyfieithu ar gael os oes angen er mwyn sicrhau bod y cyfarfod yn parhau drwy gyfrwng y Gymraeg.
- 3.3 Os bydd rhywun yn mynychu cyfarfod sydd yn ymwneud â llesiant, ac yn dymuno trafod mater drwy gyfrwng y Gymraeg, **rhaid** cynnal y cyfarfod hwnnw yn unol â dewis iaith yr unigolyn. Rhaid i'r Cyngor sicrhau bod unrhyw staff sy'n bresennol yn gallu'r Gymraeg, ac os nad ydynt, bod trefniadau yn eu lle i sicrhau nad yw hyn yn amharu o gwbl ar allu'r unigolion (a'r swyddogion) sy'n dymuno gwneud hynny i gyfrannu drwy gyfrwng y Gymraeg. NI DDYLID newid iaith y cyfarfod er lles y swyddog.
- 3.4 Yn unol â nod y Cyngor, ceisir sicrhau bod staff dwyieithog ar gael bob amser

a all gyflawni'r dasg dan sylw yn Gymraeg neu yn Saesneg. Gan fod mwyafrif helaethaf staff y Cyngor yn ddwyieithog, ni ddylid bod mewn sefyllfa o orfod newid iaith cyfarfod gyda'r cyhoedd i'r Saesneg.

4. Cyfarfodydd Cyhoeddus

- 4.1 Caniateir i unrhyw un siarad Cymraeg neu Saesneg, yn ôl eu dewis, mewn cyfarfod cyhoeddus a drefnir gan y Cyngor, a darperir gwasanaeth cyfieithu i hwyluso hynny.
- 4.2 Pan drefnir cyfarfod, gwrandawiadau neu ymchwiliad cyhoeddus gan y Cyngor, bydd Swyddogion y Cyngor yn cyflwyno ac yn arwain drwy gyfrwng y Gymraeg a darperir cyfieithu ar y pryd i'r Saesneg.
- 4.3 Bydd disgwyl i swyddogion arweiniol neu gadeiryddion unrhyw gyfarfodydd cyhoeddus dynnu sylw at ddarpariaeth cyfieithu ar y pryd ar gychwyn y cyfarfod, ac annog mynychwyr i ddefnyddio'r offer er mwyn hybu dewis iaith
- 4.4 Bydd y sawl sy'n gyfrifol am drefnu'r cyfarfod hefyd yn gyfrifol am sicrhau bod neges yn cael ei chyfleu ar raglen, gwahoddiad, neu hysbyseb sydd ynglŷn â'r cyfarfod, i ddynodi mai Cymraeg fydd iaith y cyfarfod cyhoeddus ac y bydd gwasanaeth cyfieithu ar gael.
- 4.5 Disgwylir i unrhyw ddogfennaeth ynghlwm â chyfarfod cyhoeddus fod yn ddwyieithog.
- 4.6 Disgwylir i Swyddogion y Cyngor gyfrannu drwy gyfrwng y Gymraeg mewn cyfarfodydd cyhoeddus, pwyllgorau neu gynadleddau a drefnir gan awdurdodau neu sefydliadau eraill, ac fe'u hanogir i ofyn am ddarpariaeth cyfieithu ar y pryd os bydd angen.

5. Cyhoeddiadau a Deunydd Ysgrifenedig

(D.S. Mae'r rhan hwn o'r polisi yn ymwneud ag unrhyw ddeunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus, sy'n cynnwys ffurflenni a deunydd esboniadol, hysbysiadau i'r Wasg, hysbysiadau cyhoeddus ac ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd ac ymgynghori, yn ogystal â phob deunydd

- 5.1 Bydd yr holl ddogfennau a gaiff eu rhannu gyda'r cyhoedd yn enw'r Cyngor, boed wedi eu cynhyrchu yn fewnol neu gan gorff neu sefydliad allanol, yn rhoi yr un statws i'r Gymraeg a'r Saesneg. Ar yr un pryd, bydd y Cyngor bob amser yn ceisio adlewyrchu'r ffaith mai Cymraeg yw iaith weithredol y Cyngor ac iaith naturiol cyfran helaeth o'r boblogaeth leol.
- 5.2 Bydd unrhyw ddeunydd ysgrifenedig a gaiff ei ysgrifennu gan y Cyngor, ac sydd wedi ei fwriadu ar gyfer defnydd y cyhoedd yn cael eu darparu yn Gymraeg a Saesneg. Mae hyn yn cynnwys deunydd ysgrifenedig wedi ei argraffu a deunydd a gaiff eu rhannu yn electronig.
- 5.3 Bydd unrhyw daflenni neu lythyrau sy'n cael eu hanfon i'r trigolion yn

ddwyieithog yn cael eu rhoi mewn amlenni mewn modd sy'n ceisio sicrhau mai'r Gymraeg sydd i'w gweld gyntaf wrth agor.

- 5.4 Os bydd Swyddogion yn rhannu deunydd ysgrifenedig gan sefydliadau eraill (naill ai ar ffurf dogfennau, neu drwy gyfeirio at ffynonellau eraill fel gwefannau) disgwylir i'r swyddogion wneud pob ymdrech i sicrhau bod y deunydd hwnnw ar gael yn y Gymraeg yn ogystal â'r Saesneg. Os bydd dogfennau yn cael eu rhannu fel rhan o waith ymgynghori, ac nad yw'r sefydliad allanol yn gallu darparu copïau dwyieithog, rhaid gwneud trefniadau i'w cyfieithu yn fewnol cyn gwneud y dogfennau yn gyhoeddus.
- 5.5 Bydd y Cyngor yn sicrhau bod unrhyw ddeunydd ysgrifenedig yn safonol ei ffurf a'i arddull, yn y Gymraeg a'r Saesneg, y bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, ansawdd ac eglurder. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod unrhyw ddeunydd yn ddealladwy ac yn eglur i'r cyhoedd, ac yn dilyn egwyddorion Cymraeg Clir / Plain English.
- 5.6 Bydd deunyddiau fel arfer yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog ar yr un ddalen neu yn yr un ddogfen (fel bo'n briodol).
- 5.7 Pe byddai rhaid, am unrhyw reswm (e.e. maint dogfen) i'r Cyngor gyhoeddi fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân, byddant yn cael eu cyhoeddi ar yr un adeg, ac ar gael gyda'i gilydd ple bynnag y byddant ar gael.
- 5.8 Rhoddir y flaenoriaeth i'r Gymraeg mewn unrhyw ddeunydd, ffurflenni, posteri neu hysbysebion i'r cyhoedd. Bydd y fersiwn Gymraeg naill ai uwchben y Saesneg neu'r Gymraeg ar y chwith a'r Saesneg ar y dde.
- 5.9 Bydd unrhyw arwyddion a gaiff eu gosod mewn unrhyw fan cyhoeddus sydd dan ofal y Cyngor yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf, a'r Saesneg yn dilyn oddi tannodd.
- 5.10 Bydd y polisi hwn hefyd yn berthnasol i unrhyw hysbysiadau neu bosteri gan gyrff a chwmnïau eraill a fydd o dro i dro yn cael ei arddangos yn adeiladau'r Cyngor. Yr unig eithriadau fydd mudiadau gyda'r prif amcan o hyrwyddo'r iaith a diwylliant Cymraeg.
- 5.11 Bydd pob datganiad a gyhoeddir gan y Cyngor i'r wasg neu i'r cyfryngau yn gwbl ddwyieithog.
- 5.12 Bydd ymateb i ymholiadau gan y wasg neu'r cyfryngau yn cael ei anfon yn Gymraeg neu'n Saesneg, yn ddibynnol ar iaith y gohebydd perthnasol.
- 5.13 Bydd yr holl ddeunydd a ddefnyddir i godi ymwybyddiaeth i farchnata, i hyrwyddo ac i ddenu buddsoddiad i'r ardal yn nodi a chydabod pwysigrwydd yr iaith Gymraeg.
- 5.14 Bydd unrhyw ymgyrchoedd marchnata a gynhelir gan neu ar ran y Cyngor yn rhai cwbl ddwyieithog, gan gynnwys arddangosfeydd, stondinau gwybodaeth a chynadleddau. Golyga hyn y bydd unrhyw waith hysbysebu, cyhoeddi neu

ymchwil yn gwbl ddwyieithog.

Yr unig eithriadau i'r uchod fydd:

- (a) gweithgareddau sy'n uniongyrchol gysylltedig i weithgarwch sy'n cefnogi'r iaith a diwylliant Cymraeg, e.e. Eisteddfod yr Urdd a'r Eisteddfod Genedlaethol.
- (b) yn achos rhaglenni radio neu deledu, bydd iaith yr hysbyseb neu fwletin gwybodaeth yn dibynnu ar y sianel neu orsaf dan sylw. Yn achos sianelau a gorsafoedd a dderbynnir yng Nghymru (boed y rheiny trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg), byddant yn ddwyieithog. Ar y llaw arall, yn achos sianelau a dderbynnir yn Lloegr yn bennaf, bydd unrhyw ddeunydd a ddarllidir arnynt yn Saesneg yn unig.
- (c) llyfrynnau wedi'u hanelu'n bennaf at y farchnad tu hwnt i Gymru. Byddant yn Gymreig eu naws gyda defnydd o'r Gymraeg ynddynt. Bydd modd i unrhyw adran gael cyngor gan yr Uned Hyrwyddo Iaith ar yr angen i ddarparu yn ddwyieithog neu beidio ar y mater hwn.
- (ch) Bydd pob hysbyseb cyhoeddus a gyhoeddir yn y wasg Gymraeg yn ymddangos yn uniaith Gymraeg.

5.15 Disgwylir i hysbysebion a chyhoedduswydd ar ran trydydd parti a fo'n ymddangos ar eiddo, tir neu adeilad y Cyngor ddilyn y canllawiau uchod. Lle bu cytundeb rhwng y Cyngor a pharti arall ar gyfer defnyddio eiddo, tir neu adeilad y Cyngor, bydd amod i'r perwyl hwn yn y cytundeb, yn cynnwys cyhoedduswydd cysylltiedig (e.e. poster, hysbysebion).

Y Cyngor ar y We

- 5.16 Bydd unrhyw ddeunydd a gyhoeddir yn electronig yn dilyn y canllawiau a nodir ar gyfer deunydd ysgrifenedig yn y polisi hwn, ac yn cael eu cyhoeddi yn y Gymraeg a'r Saesneg.
- 5.17 Bydd unrhyw wefanau ac apiau a ddatblygir gan y Cyngor yn rhoi blaenoriaeth i'r Gymraeg, yn llywio'r defnyddiwr at y dudalen Gymraeg yn gyntaf lle bo modd, ac yn caniatáu symud yn hwylus rhwng y tudalennau cyfatebol yn Gymraeg a Saesneg.
- 5.18 Bydd unrhyw gyfrifon ar wefanau cymdeithasol (megis Facebook a Twitter) yn dilyn y canllawiau sydd ar gael gan yr Uned Gyfathrebu ac yn cyflwyno gwybodaeth yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn ymddangos gyntaf bob amser.

6. Derbynfeydd

- 6.1 Bydd modd i'r cyhoedd gael gwasanaeth dwyieithog llawn ym mhob un o dderbynfeydd cyhoeddus y Cyngor. Mae hyn yn golygu y bydd pob cynghorydd cwsmer a chroesawydd mewn derbynfeydd canolfannau hamdden, ysgolion ac ati yn gallu cyfathrebu yn ddwyieithog.

- 6.2 Bydd arwyddion yn cael eu harddangos yn nerbynfeydd ac unrhyw fannau gwasanaeth cyhoeddus y Cyngor fydd yn nodi'n glir bod modd cael gwasanaeth Cymraeg er mwyn sicrhau bod cymal 1.3 o'r polisi hwn yn cael ei weithredu yn effeithiol a naturiol.
- 6.3 Anogir, ble bo'n briodol, i staff derbynfeydd a mannau gwasanaeth cyhoeddus wisgo bathodynnau neu gortynnau gwddf "Cymraeg" fydd yn galluogi i'r cyhoedd wybod lle mae siaradwyr neu ddysgwyr Cymraeg all roi gwasanaeth cyfrwng Cymraeg iddynt.

7. Grantiau

- 7.1 Defnyddir nawdd neu grant i sector, grŵp neu unigolyn fel un arf cyhoeddus ar gyfer hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg a dwyieithrwydd yn lleol. Gall hyn hefyd fod yn ffordd o hyrwyddo'r Gymraeg yn weledol.
- 7.2 Wrth osod grant neu nawdd i gymdeithas neu grŵp cymunedol, bydd y Cyngor yn gofyn am eglurhad ynglŷn â sut y byddent yn darparu gwasanaeth dwyieithog drwy'r nawdd gan osod telerau'n unol â gofynion y cais.
- 7.3 Bydd y Cyngor yn disgwyl i sefydliadau, mudiadau, cyrff ac unigolion sy'n darparu gwasanaethau ar gyfer y gymuned fusnes yn lleol wneud hynny'n ddwyieithog.
- 7.4 Bydd disgwyl i fusnesau a sefydliadau ddangos ymrwymiad i'r iaith Gymraeg ac i weithredu yn unol â'r un safonau â'r Cyngor.
- 7.5 Bydd y Cyngor, drwy gynnig grantiau i fusnes, yn annog y busnesau hynny i ddefnyddio'r iaith Gymraeg fel arf masnachol.
- 7.6 Bydd pob gohebiaeth yn ymwneud â dyrannu grantiau neu dendrau gwasanaethau yn Gymraeg a Saesneg.
- 7.7 Bydd angen sicrhau bod modd cynnal unrhyw gyfweiliadau a gynhelir yng nghyswllt grantiau neu dendrau yn newis iaith yr ymgeisydd. Cyfrifoldeb swyddogion y Cyngor fydd sicrhau bod cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu os bydd angen.
- 7.8 Bydd unrhyw gytundeb sydd yn ymwneud â dosbarthu grantiau i fusnesau yn cynnwys cymal fydd yn nodi polisi iaith y Cyngor a'r cyfrifoldeb sydd ar bawb i ddefnyddio'r iaith mewn ffordd adeiladol a phriodol.

8. Cyd-ddarparu ac Allanoli Gwasanaethau

- 8.1 Mae trefniadau cyd-ddarparu a chyd-ariannu gwasanaethau, yn ogystal ag allanoli gwasanaethau, yn cael eu defnyddio fwyfwy gan y Cyngor ac yn allweddol i'r dyfodol. Wrth ddatblygu strwythurau a chytundebau gydag eraill, bydd y Cyngor yn gwarchod a sicrhau anghenion trigolion y Sir o safbwynt derbyn gwasanaethau dwyieithog.

- 8.2 Byddwn yn manteisio ar bob cyfle i godi ymwybyddiaeth o broffil a phwysigrwydd yr iaith Gymraeg o fewn y Sir gyda'n cyd-ddarparwyr ac i gydweithio tuag at well darpariaeth ddwyieithog ar draws yr holl wasanaethau.
- 8.3 Bydd unrhyw gytundebau darparu yn cyfeirio at y polisi hwn ac yn cynnwys cymalau fydd yn nodi'n glir y gofynion a'r disgwyliadau ar ddarparwyr allanol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion y Polisi hwn.
- 8.4 Wrth ddrafftio ac adolygu cytundebau cyd-ddarparu a chyd-ariannu, bydd y Cyngor yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r polisi hwn, a hynny er mwyn sicrhau nad yw'r trefniadau'n arwain at unrhyw ddirywiad mewn darpariaeth Gymraeg i'r cyhoedd. Byddwn yn monitro'r cytundebau er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth.
- 8.5 Os bydd gwasanaeth yn cael ei allanoli, neu gytundeb/tendr yn cael ei roi i ddarparu gwasanaeth mewn adeilad sydd yn eiddo i'r Cyngor bydd disgwyl iddynt weithredu i'r un safonau a osodir yn y Polisi hwn a gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y busnes neu wasanaeth yn cael ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg, yn ogystal â'r Saesneg, gan gynnwys cynnig cyngor a chefnogaeth.
- 8.6 Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â chyrff cyhoeddus, sefydliadau o'r sector gwirfoddol ac asiantaethau eraill. Mae'n gweithredu ar sawl lefel ac o ganlyniad :-
- i. Pan fo'r Cyngor yn arwain partneriaeth, yn strategol ac yn weithredol, bydd yn sicrhau fod y ddarpariaeth gyhoeddus yn unol â'r Polisi iaith.
  - ii. Pan fo'r Cyngor yn ymuno â phartneriaeth, ac mae corff arall yn ei arwain, bydd mewnbyn y Cyngor i'r bartneriaeth yn cydymffurfio â'r Polisi iaith a bydd y Cyngor yn annog y partïon eraill i gydymffurfio.
  - iii. Pan fo'r Cyngor yn gweithredu fel rhan o gonsortia, bydd yn annog y consortia i fabwysiadu polisi iaith. Wrth weithredu'n gyhoeddus yn enw'r consortia bydd y Cyngor yn gweithredu yn unol â'i Polisi iaith.
  - iv. Pan fo'r Cyngor yn ymuno â phartneriaeth neu'n ffurfio partneriaeth, bydd yn gofyn i'r darpar bartneriaid am eu Polisiâu iaith, neu'r modd y maent yn gweithredu yn ddwyieithog. Fel rhan o bob partneriaeth, bydd y Cyngor yn cynnig cyngor i'r partïon eraill sy'n rhan o'r bartneriaeth.
- 8.7 Gall y Cyngor gynorthwyo'r uchod, e.e. trwy gynnig cyngor ynglŷn â Dwyieithrwydd a llogi offer cyfieithu.

9. Gwirfoddolwyr

- 9.1 Os bydd gwirfoddolwyr yn cael eu defnyddio i gyflenwi gwasanaethau neu weithgareddau ar ran y Cyngor, dylid sicrhau eu bod hwythau yn ymwybodol o'r angen i ddarparu yn ddwyieithog a recriwtio rhai a all gyfathrebu yn Gymraeg a Saesneg ble bo'n bosib. Os oes gwirfoddolwyr yn cael eu recriwtio

nad ydynt yn gallu siarad Cymraeg, rhaid i swyddog neu reolwr y Cyngor sicrhau nad yw hyn yn amharu ar allu'r gwasanaeth i gynnig y gweithgaredd yn ddwyieithog.

- 9.2 Os bydd gwirfoddolwyr yn cael eu recriwtio ar gyfer y tymor hir (mwy na gweithgaredd unigol) dylid sicrhau bod elfen o ymwybyddiaeth neu fagu hyder yn y Gymraeg yn cael ei chynnwys mewn unrhyw hyfforddiant rôl.

LLUNIO POLISI

10. Polisiâu a Mentrau Newydd

- 10.1 Dylid sicrhau bod unrhyw gynlluniau, menter neu bolisiâu newydd a fabwysiedir gan y Cyngor yn cydymffurfio â gofynion y polisi hwn ac yn hwyluso a hyrwyddo defnyddio'r Gymraeg. Bydd cyfeiriad at y polisi hwn mewn unrhyw gynlluniau, mentrau neu bolisiâu o eiddo'r Cyngor lle bo hynny'n berthnasol a chymalau perthnasol o'r polisi yn cael eu dyfynnu. Hefyd gwneir asesiad o effeithiau ieithyddol tebygol unrhyw bolisi neu fenter newydd wrth eu llunio ac o effaith unrhyw bolisi neu fenter a fabwysiadwyd gan y Cyngor wrth fonitro'r polisi neu fenter.
- 10.2 Yn yr un modd bydd mesurau'r polisi yn cael eu gweithredu wrth roi polisiâu a mentrau newydd ar waith. Gwneir hyn trwy sicrhau bod asesiad gwrthrychol o'r oblygiadau.
- 10.3 Bydd Rheolwyr Gwasanaethau yn sicrhau bod ystyriaeth lawn yn cael ei roi i effeithiau ieithyddol posib unrhyw benderfyniadau polisi wrth lunio polisi newydd, neu adolygu neu addasu polisi cyfredol. Bydd asesiadau yn cael eu cynnal ble bo'n briodol i sicrhau nad yw unrhyw bolisi newydd yn cael effaith andwyol neu negyddol ar gynhaliath y Gymraeg yn y sir.
- 10.4 Bydd angen sicrhau bod unrhyw waith ymchwil neu unrhyw ymgynghoriad a gynhelir yng nghyswllt llunio polisi newydd yn rhoi sylw teg i effeithiau ieithyddol posib unrhyw benderfyniadau.
- 10.5 Bydd angen sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei hystyried ochr yn ochr ag unrhyw fater cydraddoldeb arall wrth lunio polisiâu.

GWEITHREDU MEWNOL

Mae'r adran hon yn ymdrin â'r modd y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r Safonau Gweithredu ac yn mynd y tu hwnt i hynny er mwyn sicrhau bod gweinyddiaeth fewnol y Cyngor yn parhau i fod drwy gyfrwng y Gymraeg.

- 11.1 Gweithredir proses ddemocrataidd fewnol y Cyngor drwy gyfrwng y Gymraeg. Golyga hyn y bydd y Gymraeg bob amser yn cael blaenoriaeth mewn gweithrediadau mewnol.
- 11.2 Bydd mewnwyd y Cyngor yn uniaith Gymraeg, a bwletinau gwybodaeth staff ar e-bost yn Gymraeg. Darperir fersiwn Saesneg o'r bwletina

- 11.3 Er mwyn galluogi'r Cyngor i weithredu yn unol â'r polisi hwn, bydd yn ofynnol i staff y Cyngor allu cyfathrebu'n effeithiol yn y Gymraeg a'r Saesneg hyd at safon sy'n briodol ac er mwyn gallu cyflawni eu dyletswyddau'n llawn.
- 11.4 Mae'r Cyngor yn dymuno cydweithio gyda'i staff er cyrraedd y sefyllfa honno ac mae'n cydnabod y bydd rhaid bod yn hyblyg wrth gyrraedd y nod. Rhoddir pob cefnogaeth bosib i annog hyder a gallu'r gweithwyr yn y Gymraeg. Yn yr un modd mae'r Cyngor yn disgwyl i'r staff fod yn ymroddgar a chydweithredu er cyrraedd y nod hwnnw.
- 11.5 Cynigir cefnogaeth gyfieithu, ble bynnag y bo'r angen, er mwyn sicrhau nad yw unrhyw un sydd yn llai hyderus neu yn llai galluog yn yr un o'r ddwy iaith yn cael eu heithrio.
- 11.6 Er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r Polisi hwn a Safonau'r Gymraeg, bydd asesiad blynyddol yn cael ei gynnal o sgiliau iaith gweithlu'r Cyngor.

12. Polisiau staff

- 12.1 Bydd unrhyw wybodaeth yn ymwneud â materion cyflogaeth a materion allweddol megis lechyd a Diogelwch ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg.
- 12.2 Bydd modd i bob aelod o staff gyflwyno cwynion drwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg, a dylid delio ag unrhyw achos yn newis iaith yr aelod staff.
- 12.3 Bydd gan bob aelod o staff hawl i ymdrin ag unrhyw faterion disgyblu neu unrhyw faterion eraill sy'n ymwneud ag amodau gwaith neu berfformiad drwy gyfrwng eu dewis iaith, yn y Gymraeg neu'r Saesneg.

13. Hyfforddiant

- 13.1 Bydd y Cyngor yn darparu cyfleusterau hyfforddiant mewn swydd i alluogi staff i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol yn y Gymraeg a'r Saesneg.
- 13.2 Anogir staff i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol ac fe'u rhyddheir, os bydd angen, i ddysgu neu i loywi eu sgiliau. Bydd y Cyngor yn darparu ar gyfer hyfforddi staff ar sawl lefel ac yn paratoi cyllid ar gyfer hynny.
- 13.3 Cyfrifoldeb Rheolwyr llinell fydd annog staff i fynychu hyfforddiant ac i asesu'r angen am hyfforddiant gloywi neu wella sgiliau o fewn eu timau.
- 13.4 Bydd hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith hefyd yn cael ei gynnig i'r holl weithlu, fydd yn codi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd y Gymraeg a hanes yr iaith.
- 13.5 Wrth ddarparu i aelodau staff ddysgu'r iaith tuag at safon sy'n briodol i ddibenion y swydd, paratuir a darperir hyfforddiant a chefnogaeth deilwng ar gyfer yr unigolyn. Bydd yr hyfforddiant hwn yn seiliedig ar asesiad manwl o anghenion yr unigolion yn dilyn y penodiad i'r swydd. Sylweddolir y bydd gallu ieithyddol yn amrywio o swyddog i swyddog a bydd y Cyngor yn cymryd hyn i

ystyriaeth wrth eu hasesu.

- 13.6 Bydd cyfle yn ogystal i unrhyw aelod etholedig sy'n dymuno gwella eu sgiliau ieithyddol ymuno â hyfforddiant iaith y Cyngor
- 13.7 Cyflwynir Gwobr Goffa Dafydd Orwig yn flynyddol i ddysgwyr er mwyn cydnabod ymdrech staff sy'n gwneud cynnydd arbennig yn y deuddeg mis blaenorol. Mae'r Wobr hefyd yn cydnabod gwaith a chyfraniad Mentoriaid iaith.

14. Hysbysebu Swyddi/Recriwtio

- 14.1 Bydd y Cyngor yn mabwysiadu Strategaeth Sgiliau Ieithyddol i gefnogi'r Polisi Iaith hwn.
- 14.2 Wrth hysbysebu swyddi bydd y Cyngor yn datgan ei bod yn ofynnol i ddeiliaid swyddi allu cyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg i lefel briodol y swydd.
- 14.3 Penodir lefel iaith briodol i bob swydd yn y Cyngor ar gyfer anghenion y swydd honno. Bydd rhaid i ddeiliaid swyddi penodedig allu cyrraedd y gofynion ieithyddol o ddyddiad cychwyn eu cyflogaeth yn y swyddi hyn.
- 14.4 Gall fod yn bosib i ddeiliaid rhai swyddi ddatblygu'r sgiliau sy'n angenrheidiol ar gyfer anghenion y swydd dros amser. Os nad yw'n bosib penodi unigolyn sy'n cyrraedd y gofynion ieithyddol llawn, bydd y Cyngor yn ystyried a yw'n briodol penodi ymgeisydd sydd â'r sgiliau eraill sy'n berthnasol i'r swydd dan sylw ac sy'n dangos ymrwymiad i ddatblygu'r sgiliau ieithyddol hyd at nod iaith ymarferol. Yn yr achosion hynny, bydd y Cyngor yn darparu'r cymorth sydd ei angen ar gyfer hynny a bydd cytundeb rhwng y Cyngor, fel y cyflogwr, a deilydd y swydd, ynghylch rhaglen ddatblygu addas ar gyfer y swydd a'r unigolyn, gyda chynnydd yn erbyn hynny yn cael ei fonitro fel rhan o drefniadau gwerthuso parhaus y swyddog.
- 14.5 Bydd y rheolwr llinell a'r unigolyn a benodwyd yn hollol ymwybodol o'r hyn a olygir gan lefel iaith y swydd, gan gyfeirio at y fframwaith iaith. Lle nad yw'r fframwaith iaith yn ddigon manwl, bydd angen gosod nodau ieithyddol sy'n cydweddu â'r lefel yn y fframwaith, ac sy'n cyd-fynd â gofynion y swydd. Gall y Swyddog Datblygu Gweithlu/Cydgysylltydd Iaith roi cymorth yma. Dylid defnyddio'r fframwaith fel sail i osod gofynion ieithyddol penodol y swydd.
- 14.6 Bydd pob hysbyseb recriwtio staff a gyhoeddir gan y Cyngor yn ddwyieithog, ac eithrio:-
  - (a) Yn Uniaith Gymraeg:
Hysbysebion a gyhoeddir mewn cylchgronau a phapurau Cymraeg.
  - (b) Yn y Gymraeg yn unig gyda nodyn esboniadol byr yn y Saesneg:
Hysbysebion a gyhoeddir mewn cylchgronau a phapurau Saesneg am swyddi:

- lle mae'n hanfodol i'r deiliad gyrraedd gofynion ieithyddol y swydd o ddyddiad cychwyn y swydd dan sylw.
- lle nad yw'n hanfodol i ddeiliad gyrraedd gofynion ieithyddol y swydd o ddyddiad cychwyn y swydd; bydd hyn yn sefyll hyd nes ceir tystiolaeth sy'n dangos bod penodi swyddog sydd yn cyrraedd y gofynion ieithyddol llawn yn amhosib.

14.7 Mae mwyafrif helaeth staff y Cyngor yn ddwyieithog ond ar adegau penodi rhai na fyddant yn gallu'r Gymraeg. Disgwylir i bob Adran o'r Cyngor wneud trefniadau mewnol fel bo gohebiaeth a anfonir gan aelodau staff di-Gymraeg yn cael ei chyfieithu cyn ei hanfon a dylid gwneud hynny fel arfer yn fewnol heb gyfeirio'r ohebiaeth i'w chyfieithu gan gyfieithwyr y Cyngor. Byddai'r cyfieithwyr ar gael i gynorthwyo fel bo'r angen gyda gohebiaeth faith, gymhleth neu dechnegol.

COFNODION

- 15.1 Mae'r Cyngor yn croesawu unrhyw gŵyn yn erbyn gweinyddiad ein Polisi Iaith fel tystiolaeth ynglŷn â'n perfformiad ac fel cyfle i wella.
- 15.2 Byddwn yn ymdrin â phob cwyn iaith yn unol â safonau corfforaethol y Cyngor
- 15.3 Yr Uned Hyrwyddo Iaith sydd â chyfrifoldeb dros fonitro cwynion iaith, ac adroddir arnynt yn rheolaidd i'r Pwyllgor Iaith. Bydd yr Uned yn dilyn trefn o adrodd yn ffurfiol ar y cwynion hynny sydd wedi eu hateb yn llawn, ac yn anffurfiol am gwynion sydd yn dal i gael eu datrys.
- 15.4 Lle nad adroddir cwynion yn uniongyrchol i'r Uned Hyrwyddo Iaith, bydd disgwyl i holl wasanaethau'r Cyngor gofnodi unrhyw gwynion iaith a'u hadrodd i'r Swyddog Cydraddoldeb ac Iaith, un ai wrth iddynt godi neu fel rhan o'u hadroddiad ar gyfer yr Adroddiad Iaith flynyddol
- 15.5 Bydd unrhyw gwynion yn ymwneud â'r Polisi Iaith hwn neu gydymffurfiaid y Cyngor gyda Safonau'r Gymraeg (2015) yn cael eu hadrodd yn flynyddol i'r Comisiynydd Iaith.

Monitro ac Adrodd

Bydd y Cyngor yn adrodd yn flynyddol ar ei gydymffurfiaid â'r Safonau Iaith i Gomisiynydd y Gymraeg. Bydd gweithrediad y polisi hwn yn cael ei adolygu yn flynyddol, a'i addasu yn ôl yr angen.